

«Тасдиқ мекунам»

Ректори Донишгоҳи аграрии
Тоҷикистон

ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур
д.и.к, профессор, узви вобастаи
Академияи илмҳои кишоварзии
Тоҷикистон

Махмадерзода Усмон Маъмур

“” с.2022

ХУЛОСАИ ШЎРОИ ОЛИМОНИ

ДОНИШГОҲИ АГРАРИИ ТОҶИКИСТОН БА НОМИ ШИРИНШОҲ ШОҲТЕМУР

оид ба кори диссертатсияи Гулов Аҳлиддин Боймуродович дар мавзуи: «Арзёбии захираҳои обӣ ва технологияи обёрии қатрагии боғи себи интенсивии ҷавон дар шароити болооби ҳавзаи дарёи Кофарниҳон» (дар Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур ва ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуди “Ситабр Агро”) барои дарёftи дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 06.01.02 - Мелиоратсия, барқарорсозӣ ва ҳифзи замин ба Шўрои диссертатсионии 6D. КОА- 059 пешниҳод карда мешавад.

Гулов Аҳлиддин Боймуродович дар мавзуи «Арзёбии захираҳои обӣ ва технологияи обёрии қатрагии боғи себи интенсивии ҷавон дар шароити болооби ҳавзаи дарёи Кофарниҳон» (дар Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур ва ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуди “Ситабр Агро”) корҳои илмиашро барои дарёftи дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 06.01.02 - Мелиоратсия, барқарорсозӣ ва ҳифзи замин ба сомон расонидааст. Бинобар ин факултети гидромелиоративии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба Шириншоҳ Шоҳтемур хулосаи зеринро пешниҳод менамояд.

Гулов Аҳлиддин Боймуродович, соли 2007 ба Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба Шириншоҳ Шоҳтемур ба факултети гидромелиоративӣ дохил шуда, онро соли 2012 аз рӯйи ихтисоси 740501- (Мелиоратсия таҷдидсозӣ ва ҳифзи замин) ҳатм намудааст.

Аз моҳи январи соли 2014 сар карда таҳти роҳбарии доктори илмҳои кишоварзӣ, профессори кафедраи истифодабарии системаҳои

гидромелиоративии факултети гидромелиоративӣ Раҳматиллоев Раҳмонқул ҳамчун унвонҷӯ дар мавзуи «Арзёбии захираҳои обӣ ва технологияи обёрии қатрагии боғи себи интенсивии ҷавон дар шароити болооби ҳавзаи дарёи Кофарниҳон» (дар Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур ва ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуди “Ситабр Агро”) кори диссертациониро иҷро намуд.

Дар тули унвонҷӯ буданаш ба ӯ шаҳодатномаҳо оид ба супоридани имтиҳонҳои номзадӣ аз ҷониби Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон дода шуданд:

- таъриҳ ва философияи илм-аз 28.05.2019;
- забони хориҷӣ (англисӣ) - аз 30.05.2019.

Ҳолати асосии диссертатсия дар шӯрои олимони донишгоҳ санаи 31.10.2022 дида баромада шуд.

Мақсади таҳқиқоти кори диссертационӣ дар таъмини тавозуни гидроэкологӣ дар истифодаи захираҳои об, таҳияи технологияи обёрии боғи себи интенсивӣ, истифодаи устувор ва нигоҳдории ин система ва истифодаи самараноки захираҳои об ва замин дар шароити болооби ҳавзаи дарёи Кофарниҳон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад

Объекти таҳқиқоти кори мазкур – маҷрои шоҳобҳо ва заминҳои обёришуда ва обёришаванда дар болооби дарёи Кофарниҳон, боғи себи интенсивии масоҳаташ 10 га, ки мансуб ба ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуди «Ситабр Агро» - и ҳоҷагии таълими Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур дар шароити болооби ҳавзаи дарёи Кофарниҳон мебошад.

Предмети таҳқиқоти кори зикргардида – Баҳодории гидрологӣ ва гидроэкологии шоҳобҳои ҳавзаи болооби дарёи Кофарниҳон ва омӯзиши эвапотранспирация, тавозуни об ва технологияи обёрии боғи себи ҷавони интенсивӣ дар шароити болооби ҳавзаи дарёи Кофарниҳон ҳангоми обёрии қатрагӣ.

Навғонии илмии таҳқиқот дида мешаванд ва дар бандҳои зерин иникос ёфтаанд:

Мутобиқи ихтисоси 06.01.02 - Мелиоратсия, барқарорсозӣ ва ҳифзи замин дар самти:

- баҳодиҳии шароити табии-иқлимиӣ ва ноҳиябандии агроландшафти болооби ҳавзаи дарёи Кофарниҳон барои ҷойгир кардани боғҳо ва пешғӯии ҳосили онҳо;

- баҳодиҳии шароити гидрологии ташаккулёбии захираҳои обӣ ва баҳодиҳии сифати онҳо барои истифодаи обёрии қатрагӣ;

- таҳлили ҳисобҳои тавозуни об бо мақсади истифодаи гидроэкологии устувор ва истифодаи манбаъҳои захираҳои обии болооби ҳавзai дарёи Кофарниҳон барои рушди обёрии заминҳо;
- муқаррар намудани эвапотранспиратся, меъёри обёрий ва қоидаҳои истеъмоли оби боғи ҷавони интенсивӣ дар давраи нашъу намо ҳангоми обёрии қатрагӣ;
- муайян кардани расиш, рушд ва ҳосилнокии боғи интенсивии ҷавон ҳангоми обёрии қатрагӣ;
- таъсиси минтақаи таҷрибавии технологияи истифодабарӣ, нигоҳдорӣ ва самаранокии иқтисодии системаи обёрии қатрагии боғ дар шароити болооби ҳавзai дарёи Кофарниҳон.

Арзиши назариявии таҳқиқоти кори диссертационӣ муайянсозии равандҳои ташаккулӣии гидрологии шоҳобҳои болооби ҳавзai дарёи Кофарниҳон вобаста ба сарчашмаи таъминоти онҳо аз захираҳои об. Тақсимоти агроландшафтии қисмати болооби ҳавзai дарёи Кофарниҳон вобаста ба ноҳиябандии ҳарорати ҳаво, боришот, баландии ҷойгиршавии минтақаҳои агроландшафтӣ аз сатҳи баҳр, истифодабарии нури офтоб ва пешгӯии ҳосилнокии боғи себ.

Арзиши амалии таҳқиқот асосноккунии илмӣ ва амалии ташаккул ва истифодаи захираҳои об, бо назардошти таъминоти мувозинати гидроэкологӣ, инчунин таҳияи технологияи инноватсионии таъмини об, дар мисоли обёрии қатрагии боғҳо дар шароити болооби ҳавзai дарёи Кофарниҳон пешниҳод шудааст.

Муқаррар карда шудааст, ки захираҳои оби болооби ҳавзai дарёи Кофарниҳон барои истифодаи васеи обёрии қатрагӣ мувофиқанд. Барои нигоҳ доштани речай табиии дарёҳо ва устувории гидроэкологии онҳо ҳисобҳои тавозуни об бо назардошти афзоиши майдонҳои истифодаи обёрии қатрагӣ анҷом дода шуданд.

Дар натиҷа исбот карда шудааст, ки сарфай об ҳангоми обёрии қатрагӣ дар муқоиса бо обёрии ҷӯякҳо аз 1,44 то 2,49 баробар кам шуда, ҳосилнокии меваҳои себ то 2,25 маротиба меафзояд.

Мувофиқи натиҷаҳои таҳқиқот гидромодули даҳрӯза ва вобастагии эмпирӣ барои муайян кардани оғози давраи обёрий, вобаста аз таъминоти боришот ба солҳои рушд (1-4 сол) ба даст оварда шуданд.

Аҳамияти амалий дар таҳияи пешниҳодҳои мушаххас оид ба рушди обёрии қатрагӣ дар болооби ҳавзai дарёи Кофарниҳон, коҳиш додани ҳаҷми обгирий ва кам кардани талафи об, истифода ва нигоҳдории системаҳои обёрии қатрагӣ барои боғи интенсивӣ мебошад.

Технологияи таҳияшуда дар масоҳаташ 10 га боғи себи интенсивии ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуди “Ситабр Агро”-и шаҳри Ҳисор ҷорӣ карда шуд. Тавсияҳо оид ба натиҷаҳои тадқиқот ба Институти лоиҳақаши Тоҷикгипроводхоз пешниҳод карда шуданд ва онҳо дар тартиб додани лоиҳаҳои обёрии қатрагии боғи интегривӣ дар мавзеъи Сайёди ноҳияи Дангара истифода бурда шудаанд.

Усулҳои таҳқиқот: Таҳқиқоти мо ба усули муназзам асос ёфта буд. Бо дарназардошти гуфтаҳои боло, технологияи обёрии қатрагии боғи интенсивӣ ҳамчун системаи ягонаи ба ҳам пайвастани амалҳои табии, муҳандисӣ, техникӣ ва агротехникӣ бо назардошти тавозуни обӣ, физой, меҳнатӣ ва энергетикӣ ҳисобида мешавад. Дар таҷрибаҳои мураккаб усулҳои гуногуни таҳқиқот истифода шуданд: усули ба нақша гирифташудаи таҷрибавӣ – истеҳсолӣ; ҷамъбости назариявии натиҷаҳои бадастомада ва арзёбии мувофиқати моделҳои математикӣ бо истифода аз барномаи компьютерии Excel; таҳияи технологияи обёрии қатрагӣ; татбиқи он ва арзёбии самаранокӣ бо усули дисконти.

Усули асосии таҳқиқот таҷрибаҳои саҳроӣ буда дар шароити таҷрибавӣ-истеҳсолӣ гузаронида шуд. Дар он речроҳои обии боғи себи ҷавон ҳангоми обёрии қатрагӣ, инчунин тамоми амалҳо барои истифода ва нигоҳдории системаи обёрии қатрагӣ дар масоҳаташ 10 га ва коркарди маълумот бо усули оморӣ-вариатсионӣ омӯхта шуданд.

Саҳми шахсии муаллиф: кор шахсан аз тарафи муаллиф иҷро гардида, дар таҳлили адабиёти илмӣ, пешниҳоди мақсад ва вазифаҳо барои кори рисолаи илмӣ, коркард ва натиҷаҳои ба дастомада, таҳияи хулоса ва муқарарроти рисола иборат мебошад. Коркард ва таълифи диссертасия шахсан аз тарафи унвончӯ анҷом дода шуда, натиҷаи таҳқиқот кори мустақилонаи ў мебошад. Дар тӯли ҳама давраҳои иҷрои кори таҳқиқотӣ, ки асоси диссертасияи мазкурро ташкил медиҳад, муаллиф иҷроқунандай таҳқиқот буд.

Мувофиқати рисола бо шиносномаи ихтисоси илмӣ: Кори диссертасионӣ бо шиносномаи илмии ихтисоси 06.01.02 - Мелиоратсия, барқарорсозӣ ва ҳифзи замин бо бандҳои зерин мувофиқат менамояд:

3. Усулҳо ва тарзҳои таҳқиқоти мелиоратсияи замин, таъсири онҳо ба ҳосияти ҷузъҳои табии, рушд, амалкуни Ҷаҳонӣ ва устувории геосистема (ландшафтҳо). Асосноккунии зарурияти намудҳои комплексии мелиоратсия ва нақши он дар бунёди ладшафтҳои маданиӣ, ки дар он ҳамоҳангозии фаъолияти инсон ва ҳолати табиат, дар бунёди

агроландшафтҳои маданий, ҳамчун захираи технотабии барқароркунандаи муҳим ва экосистемаи муҳитсозанд.

4. Тахқиқоти обталабии зироатҳои кишоварзӣ, коркарди речай обёрий ва хушконӣ дар минтақаҳои гуногуни табиӣ, тахқиқоти чиҳатҳои хоси агротехникии зироатҳои кишоварзӣ, системаи зироаткорӣ дар заминҳои мелиоративӣ.

7. Тахқиқоти тарзҳо ва техникаи обёрий ва хушконии замин, тарзҳои пешӯдами мелиоратсияи захирасарфакунанда ва табиатҳифзкунанда, бунёди системаи мукаммали муҳандисию мелиоративӣ.

24. Тахқиқоти тарзҳо ва воситаҳои техникии истифодабарии системаҳои муҳандисии мелиоративӣ ва системаҳои муҳандисии экологӣ, таъмир, азнавсозӣ, автоматикунонии кори онҳо, баланд бардоштани эътиимоднокии тарзҳои идоракунии оқилонаи онҳо.

Интишороти натиҷаҳои диссертатсия: Дар самти натиҷаҳои диссертатсия 6 мақолаи илмӣ дар маҷалаҳои аз ҷониби Комиссияи олии атестационии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсия дода шуда ва 7 мақолаи илмӣ дар маҷмӯи маводҳои конференсияҳо ба табъ расидаанд. Инчунин, натиҷаҳои илмӣ – тахқиқотӣ оид ба технологияи обёрии қатрагии боғи себи интенсивӣ дар ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуни “Ситабр Агро” истифода бурда шуда аст. Тавсияҳо оид ба обёрии қатрагӣ аз ҷониби институти лоиҳақаши Тоҷикгипроводҳоз ҳангоми лоиҳақаши системаи обёрии боғҳои интенсивӣ истифода бурда мешаванд. Инчунин натиҷаҳои тахқиқоти илмӣ ҳангоми дарсҳои маърӯзӣ ва амалӣ аз фанҳои мелиоратсия, таҷдидсозӣ ва ҳифзи замин ва истифодабарии системаҳои гидромелиоративӣ истифода бурда мешаванд.

Ҳаҷм ва соҳтори диссертатсия. Кори диссертатсонӣ аз муқаддима, шаҳри адабиёт, қисмҳои методӣ ва таҷрибавӣ, муҳокимаи натиҷаҳо, хулосаҳо, рӯйхати адабиёти истифодашуда ва замима иборат аст. Рисола дар 175 саҳифаи матни компьютерӣ пешниҳод шуда, аз 43 ҷадвал ва 39 расм иборат аст. Рӯйхати адабиёти истифодашуда 200 номгӯро ташкил медиҳад.

Дар асоси маълумотҳо оид ба кори диссертационии Гулов Аҳлиддин Боймуродович дар мавзуи: «Арзёбии захираҳои обӣ ва технологияи обёрии қатрагии боғи себи интенсивии ҷавон дар шароити болооби ҳавзаи дарёи Кофарниҳон» (дар Дошишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур ва ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуни “Ситабр Агро”) барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 06.01.02 - Мелиоратсия, барқарорсозӣ ва ҳифзи замин

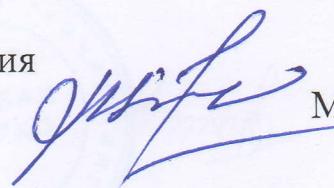
ба Шўрои диссертатсионии 6D. КОА- 059 назди Институти масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон тавсия дода мешавад.

Хулоса дар ҷаласаи қушоди Шўрои олимони Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур муҳокима ва қабул карда шуд.

Дар ҷаласа 34 нафар иштирок доштанд. Натиҷаи овоздиҳӣ: “тарафдор” – 34 нафар, “муқобил” – нест, “бетараф” – нест

Протоколи № 3 аз 31 октябри соли 2022.

Раиси ҷаласа,
доктори илмҳои қишоварзӣ,
профессор, узви вобастаи Академия
илмҳои қишоварзии Тоҷикистон

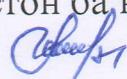
Маҳмадёрзода У.М.

Котиби шўрои олимон,
номзади илмҳои техники, дотсент

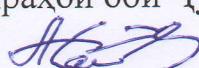
Хоҷиев Б. Б.

Муқарризи ҳолис, мудири кафедраи мелиоратсия таҷдидсозӣ ва ҳифзи замин Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур н.и.т., дотсент

Пулатов Ш.Я.

Муқарризи ҳолис, Ҳодими қалони илмии муассисаи давлатии Тоҷик НИИГиМ-и Вазорати energetika ва захираҳои оби Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои техники

Камолидинов А.

Имзоҳои д.и.к, профессор, узви вобастаи Академияи илмҳои қишоварзии Тоҷикистон Маҳмадёрзода У.М., н.и.т, дотсент Хоҷиев Б.Б.-ро

тасдиқ мекунам:

Сардори шуъбаи таъминоти ҳукуқӣ ва кадрҳои

Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон
ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур

Раджабова Н.А.

Имзои Пулатов Ш.Я. -ро

тасдиқ мекунам:

Сардори шуъбаи таъминоти
хукуқӣ ва кадрҳои

Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон
ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур

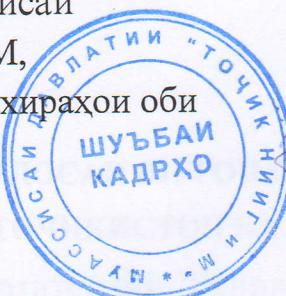

Раджабова Н.А.

Имзои Камолидинов А.-ро

тасдиқ мекунам:

Сардори шуъбаи таъминоти
хукуқӣ ва кадрҳои муассисаи
давлатии Тоҷик НИИГим,
Вазорати энергетика ва захираҳои оби
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Назарова Х.Т.